baar paradoxale beweren toch bedoelt te ontheffen van de paradoxaliteit; en hij begraaft intusschen de hoofdstelling (zie boven) zelf. Een redeneertrant van den leerling, precies als die van den leermeester. Waar immers Calvijn een paradox wegredeneert, daar haalt de leerling van prof. H. ze weer in, en vergeet, dat de hoofdstelling van Calvijn zelf door Calvijn juist gevrijwaard wordt tegen de bedenking: maar hoe kan dat nu? Voorts „laat" de heer v. R. „weg" al de uit dezelfde plaats bij Calvijn door mij gegeven stellige uitspraken, dat de geestelijke mensch „tusschen leugen en waarheid (neen en ja) onderscheiden kan (VOORZOOVER zijn wedergeboorte doorwerkt) en dat hij allerminst „hallucineert" (Calv. op 1 Cor. 2:15). Van „weglaten" gesproken!

[4]) De heer v. R. begaat inderdaad een ontzaglijke fout, hij verwart onophoudelijk „auteur" en „subject" der geloofskennis! Het is hem niet erg kwalijk te nemen; maar wat te zeggen van een hoogleeraar, die op zoo'n vergissing van een student voortredeneert? De H. Geest subject der GELOOFS-kennis! — — — Is dat theologie? Of filosofie? Welneen — het is een haastige babbel.

[5]) Zie mijn „Tusschen ja en neen", bl. 269—278, 301.

[6]) „Tusschen". Niet „in" als-t-u-blieft. Waar dan wel „in"? Ja, dat is het nu juist!

[7]) Geen klank-citaten gaan zoeken a.v.p.

[8]) Prof. H. wil „dialoog" nu verstaan hebben, niet in den gewonen zin van twee-gesprek, doch in dien van spreken op een afstand (dia). Best. Tegenover dialoog in den eersten zin zou Calvijn spreken van den mono-loog van God (in het wederbarend spreken n.l.) En tegenover dialoog in den tweeden zin zou Calvijn spreken van: het indringend, (afstand overwinnend) Woord, Zaad des Woords. Zoo des Woords. Enzoovoort. Prof. Haitjema is geëindigd met een Engelsch citaat, (dr Kuiper). Laat ik hem verwijzen mogen naar B. B. Warfield, Calvin's Doctrine of the Knowledge of God (art. in Princeton Theological Review, vol. VII, 1909, bl. 219 sqq. Bv. bl. 307.

[9]) Bij Dichters en Schriftgeleerden.

[10]) Het is leuk, te zien, hoe deze zijn „geloofscriticisme" weer heel anders opzet dan prof. H.

Het rapport over den uitbouw der Belijdenis.

IV.

Ad c. Het verband en het onderscheid tusschen de bijzondere openbaring en de Heilige Schrift.

Werd in vroeger eeuw niet streng genoeg onderscheiden tusschen de bijzondere openbaring en de Heilige Schrift, waarvan de werken onzer Gereformeerde godgeleerden en ook eenigszins onze belijdenisschriften de sporen dragen, het heeft den Heere behaagd daarover meerder licht te doen opgaan. Het was, zoo wordt thans onder ons algemeen erkend, niet zonder oorzaak, dat de Heilige Geest niet de gansche bijzondere Openbaring heeft laten beschrijven, maar slechts een deel ervan.

De Bijzondere Openbaring als zoodanig werd gegeven voor hen, die in of kort na den tijd, waarin zij werd geschonken, leefden. Het deel echter, dat Hij deed opteekenen, was bestemd voor alle komende geslachten, voor de Kerk aller eeuwen. Dit is voor de leer der Schrift van het hoogste belang. Daardoor toch wordt haar karakter bepaald. Dit diepere inzicht heeft de kerk ten deele weer door worsteling met de dwaling verworven. Zij, die uit de Luthersche Reformatie waren voortgekomen, legden hoe langer hoe meer geringschatting voor het Oude Testament aan den dag. Onder invloed van het Coccejanisme met zijn valsche verbondsleer, geloofden velen, dat het Oude Verbond was afgeschaft en daarmee ook het Oude Testament zijn normatieve beteekenis voor ons had verloren, ook al mocht er leering uit worden getrokken. Daaraan lag ten grondslag, dat dit deel der Schrift voor de tijdgenooten van gewicht was, maar voor ons niet meer. Op den huidigen dag wordt dat verkeerde beginsel zelfs toegepast op het Nieuwe Testament. Men gaat daarbij van de onderstelling uit, dat veel in de Heilige Schrift voor ons niet meer geldt. Tegen zulk een verminking van de Heilige Schrift heeft de kerk met alle kracht op te komen. Verklaarde de apostel Paulus, dat heel de Schrift des Ouden Verbonds nuttig was tot leering, tot wederlegging, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is, opdat de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust (II Tim. 3:16, 17), dit is in niet mindere mate van kracht voor heel de Schrift des Nieuwen Testaments. Dwaling in deze wordt afgesneden, door het vast te leggen, dat de opteekening van het deel der Bijzondere Openbaring, dat wij in de Schrift bezitten, geschiedde ten behoeve van de kerk des Heeren tot op Christus' wederkomst.

Anderzijds rees de dwaling, dat er nog steeds bijzondere Openbaring van God uitgaat buiten de Schrift. Reeds Rome maakte zich hieraan schuldig door onder meer zekere traditie en de besluiten van concilién op één lijn te stellen met de Schrift, waartegen in art. 7 van onze Ned. Geloofsbelijdenis uitdrukkelijk wordt gewaarschuwd. Maar dezelfde dwaling vertoonde zich nog in andere vormen, waarover onze belijdenisschriften zwijgen. Mystieke secten beschouwden het zoogenaamde „innerlijke licht", dat zij voorgaven te ontvangen, als een rechtstreeksche openbaring van God. En sinds de opkomst van het Piëtisme werd deze afwijking van de leer der waarheid uit het sectarisme naar de kerk overgebracht. Onder het masker van bevindelijkheid werden verschillende gevoelsbewegingen als rechtstreeksche openbaringen beschouwd, werd door tal van anderen de bijzondere Openbaring tot ervaring of beleving herleid en werd in den Bijbel niets anders gezien dan een klassieke vertolking ervan, welke nieuwe en nadere vertolkingen niet uitsluit, terwijl tegenwoordig op een Woord Gods een beroep wordt gedaan, dat niet samenvalt met de Schrift, maar breeder is en ook in inhoud daarvan verschilt. Tegenover deze aanslagen op de Heilige Schrift, ondernomen in naam van een Bijzondere Openbaring, die boven deze uitgaat, mag de kerk het zwijgen niet bewaren, zal zij haar eere van enkel bij de Schrift te leven, niet verbeuren.

Naar het oordeel der Deputaten beantwoordt artikel 3 van de Proeve aan dit doel.

Ad d. De ingeving der Heilige Schrift.

Over de ingeving der Heilige Schrift spreken onze belijdenisschriften zich slechts spaarzaam uit. Onze confessie zegt alleen: „Daarna heeft God door een bijzondere zorg, die Hij voor onze zaligheid draagt, Zijn knechten den profeten en apostelen geboden, Zijn geopenbaarde Woord bij geschrift te stellen en Hijzelf heeft met Zijn vinger de twee tafelen der wet geschreven". Hier is dus alleen sprake van een gebod tot opteekening. Over de verdere aktie des Geestes bij de ingeving wordt gezwegen. En wel wordt in artikel 5 nog beleden: „En wij gelooven zonder eenige twijfeling al wat daarin begrepen is", maar daar wordt gehandeld over het gezag der Heilige Schrift en daaruit kan alleen door konsekwentie iets worden afgeleid voor de leer van de ingeving.

Dat onze belijdenisschriften zoo weinig omtrent deze leer bevatten kan niet verwonderen. Toen zij werden opgesteld, was de ingeving der Heilige Schrift niet in het geding. Daarover werd door heel de Christelijke kerk, hoe ook verdeeld, eenstemmig gedacht. Enkele latere afwijkingen waren, achteraf bezien toen reeds in kiem aanwezig, maar waren nog niet tot merkbare ontwikkeling gekomen. Daarmee kon uiteraard nog niet worden gerekend. Met een zeer beknopte belijdenis aangaande dit leerstuk kon alzoo worden volstaan.

Doch na de vaststelling van het Gereformeerde dogma inzake de Schrift, werden al spoedig leeringen verkondigd, welke het geloof aan de ingeving der Schrift trachtten te ondermijnen. Socinianen, Arminianen, Calixtus en anderen stonden een opvatting van de Schriftinspiratie voor, welke in de 18e, maar vooral in de 19e eeuw door de zoogenaamde Vermittlungstheologie werd uitgewerkt en bekend staat als de dualistische inspiratie-theorie. Deze theorie verwierp de inspiratie niet geheel, maar hield in, dat alleen de heilswaarheden en de normen voor het zedelijke leven, door den Geest zijn geïnspireerd, maar dat historische, geografische en andere gegevens daarbuiten vallen. De aanhang, welke deze dwaling heden ten dage nog vindt, is nauwelijks te overschatten.

Ook werd in de Roomsche kerk weldra verdeeldheid in dit opzicht merkbaar. Door vele theologen werd een negatieve inspiratie-theorie gehuldigd, volgens welke de werking des Heiligen Geestes alleen zou hebben bestaan in een behoeden voor dwaling. Anderen nemen de approbatieve inspiratie-theorie aan: de Heilige Geest zou niet meer hebben gedaan dan het geschrevene goedkeuren.

Inmiddels werd door Schleiermacher de dynamische inspiratie-theorie uitgedacht, die ten onzent met de dualistische theorie door de Ethische theologen werd omhelsd. Volgens deze betreft de inspiratie niet de Schrift, maar slechts de personen der schrijvers. Hun inspiratie verschilt niet wezenlijk van die van andere vrome schrijvers. Van onfeilbaarheid der Schrift, zelfs in het religieus-ethische, kan niet de rede zijn.

Niet onvermeld mag blijven, dat uit reaktie tegen de eerste afwijkingen van de zuivere leer der inspiratie door latere Gereformeerde theologen de mechanische inspiratie-theorie, welke in de oude kerk werd gevonden, maar waarmede de Hervormers in principe hadden gebroken, opnieuw werd opgerakeld en tot het uiterste werd doorgedreven. Door die theorie wordt het voorgesteld, alsof de Heilige Geest zich van de bijbelschrijvers als van mechanische krachten heeft bediend. En hoewel deze bij de wederopleving der Gereformeerde theologie in de 19e eeuw werd verworpen, en teruggegaan werd tot de echt reformatorische opvatting, worden de Gereformeerden nog altijd als voorstanders van de mechanische inspiratie-theorie ten toon gesteld. Geen verweer daartegen schijnt te baten. Al wil men aannemen, dat zij door dezen of genen theoloog wordt losgelaten, men blijft erbij, dat onze kerken als zoodanig nog steeds op dit standpunt staan. Daarom mogen onze kerken dit niet langs zich laten heengaan. Zij moeten officiéel uitspreken, wat in deze de leer der waarheid is, opdat hun, die haar tegenstaan, de mond worde gestopt en alle voorwendselen en onjuiste voorstellingen worden ontnomen, maar bovenal opdat deze tegenstanders voor de leer, die naar de Schriften is, worden gewonnen.

Het verderfelijke van de dualistische, Roomsche en dynamische inspiratie-theorieën behoeft wel niet te worden getoond. Door haar wordt de Heilige Schrift geheel of gedeeltelijk wankel gesteld. Zij is althans ten deele louter menschenwerk en daarom niet volkomen betrouwbaar. Zoo wordt de grond des geloofs onder de voeten weggeslagen. Bij dit onheilig bedrijf mogen onze kerken niet lijdelijk blijven toezien en het getuigen daartegen aan de geloovigen of de ambtsdragers in de plaatselijke kerken overlaten. Zij hebben gezamenlijk door de vaststelling van een nieuw dogma deze waarheid van de Schrift over de Schrift voor de consciëntie der menschen neer te leggen.

Art. 4 van de Proeve belijdt eerst positief, dat de Heilige Schrift tot in al haar onderdeelen voorwerp is van de inspiratie des Geestes om zich daarna antithetisch te stellen tegenover de voorstanders van de dualistische inspiratie-theorie.

Art. 5, waarin speciaal de wijze van ingeving geformuleerd wordt, drukt eerst thetisch uit, wat door de mechanische, negatieve, approbatieve en dynamische inspiratie-theorie wordt geloochend, om ten slotte de laatste dwaling, welke verreweg de gevaarlijkste is, met nadruk te verwerpen.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST

De Gezelle-herdenking te Amsterdam.

Wanneer in Amsterdam een grootscheepsche vergadering wordt opgezet van algemeen-cultureelen aard, dan is de groote zaal van het Concertgebouw daarvoor de aangewezen plaats, men zou wel kunnen zeggen: de plaats der traditie. En dat zeker, wijl er ruimte is voor enkele duizenden bezoekers en heel de inrichting van het gebouw op het groote aantal is berekend. Maar vooral toch ook, omdat een gehouden-worden in het Concertgebouw aan een samenkomst een zeker cachet geeft. 't Is moeilijk onder woorden te brengen, maar voor de Amsterdammers heeft een Concertgebouw-vergadering een speciale beteekenis: ze voelen er iets officiéels in; ze weten, dat ze daar als sprekers en leiders kunnen verwachten menschen, die in de quaestie ter zake gezag hebben; ze kennen het imponeerende van de statige zaal, van het doorgaans selecte publiek, van heel de stemmige omgeving. In één woord: een Concertgebouw-vergadering is als-zoodanig voor Amsterdamsch besef als belangrijk gestempeld, en omgekeerd, een belangrijke samenkomst wordt in het Concertgebouw belegd.

Vandaar dan ook, dat de herdenkingsavond, die de Vlaamsch-Hollandsche Vereeniging „Guido Gezelle" ter viering van de honderdste verjaring der geboorte van den dichter op 2 Mei j.l. organiseerde, in het Concertgebouw werd gehouden. Dat behoorde bij den aard der samenkomst en lag ook in de lijn der Amsterdamsche traditie.

En vele honderden, ouderen en jongeren, waren opgekomen, om van die herdenkingsbijeenkomst getuige te zijn.

Een eigenaardige gedachte op zichzelf: Guido Gezelle het middelpunt van een druk-bezochten Concertgebouw-avond. Hij, die met de menschen zoo weinig van doen had en veel liever met de vogels en de bloemen verkeerde, de eenvoudige, stille, eenzame man: het object van een algemeene en enthousiaste belangstelling! Terecht zei een der sprekers, dat hij met groot-verbaasde kinderoogen zou hebben rondgezien, als hij daar op dat podium had gestaan en had bemerkt, dat dat alles om hem en over hem ging. Wijde luchten en opene landouwen waren hem vertrouwd, maar een groote schare van bewonderende menschen was hem ten eenenmale vreemd.

En toch — voor wie maar iets kent van de Gezelle-poëzie, is het volkomen begrijpelijk. Wie toch heeft onder de latere dichters als Gezelle gesproken tot de ziel van den mensch, den mensch zonder onderscheid van rang of stand, van kennis of intellect? Wie is als hij zoo bij uitnemendheid volksdichter geweest, dat is, dichter in den vollen, volkomen zin van het woord, en tegelijk begrijpelijk voor ieder, sprekend tot ieder hart, ontroerend elke stil-luisterende ziel? Een Concertgebouw-avond aan Guido Gezelle gewijd moest slagen, moest worden een vergadering van groote opkomst en hartelijke belangstelling.

En hij is geslaagd, is geworden een schoone sprake der dankbaarheid aan den „zoetgevooisden" zanger der Groot-Nederlandsche kunst.

We willen onzen lezers van dit Gezelle-feest een indruk geven, door mee te deelen wat er werd gezegd en gezongen, gedeclameerd en gepropageerd.

Nadat het magistrale orgel zijn bazuinende klanken had doen hooren, opende Prof. Burger de vergadering met een korte uiteenzetting van wat het huldigingscomité wilde: Guido Gezelle, die in zijn tijd gescholden werd voor een particularist, vieren als den dichter van Groot-Nederland. Hij leidde den eersten spreker in, Cyriel Verschaeve, door Prof. Vermeylen „de rijk- en machtig aangelegde" genoemd, priester en leerling van Gezelle.

Verschaeve, die in zijn lang en sleepend priestergewaad onmiddellijk deed denken aan den meester zelf, zooals we dien van portretten kennen, ving aan met Gezelle te typeeren in de woorden van een der jongere Vlaamsche dichters: „Ik ben al bloed en eeuwigheid". Niet aanstonds zal men in deze woorden het beeld van Guido Gezelle